

Bruksela, dnia 27 lipca 2013 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 63/2013

Sprawozdanie na temat Wspólnej Polityki Rolnej 2014-2020

W sprawozdaniu poruszone zostały następujące kwestie:

- 1. Porozumienie polityczne w sprawie nowego kierunku wspólnej polityki rolnej**
- 2. Reforma wspólnej polityki rolnej (WPR) – wyjaśnienie najważniejszych elementów**
- 3. Wspólna polityka rolna (WPR) i rolnictwo w Europie – najczęściej zadawane pytania**

1. Porozumienie polityczne w sprawie nowego kierunku wspólnej polityki rolnej

W dniu 26 czerwca br. Parlament Europejski, Rada Ministrów UE i Komisja Europejska osiągnęły porozumienie w sprawie reformy wspólnej polityki rolnej (WPR) po 2013 r. „Cieszę się z tego porozumienia, które nadaje nowy kierunek wspólnej polityce rolnej, lepiej uwzględniając oczekiwania społeczne wyrażone podczas debaty publicznej wiosną 2010 r. Porozumienie to spowoduje głębokie zmiany: bardziej sprawiedliwe i zekologizowane płatności bezpośrednie, wzmocnienie pozycji rolnika w łańcuchu żywnościowym oraz zwiększenie skuteczności i przejrzystości WPR. Decyzje te stanowią zdecydowaną odpowiedź UE na wyzwania, jakie niesie ze sobą bezpieczeństwo żywnościowe, zmiana klimatu, wzrost i zatrudnienie w obszarach wiejskich. WPR zdecydowanie przyczyni się do osiągnięcia ogólnego celu polegającego na propagowaniu zrównoważonego i inteligentnego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu” - stwierdził **Dacian Cioloș**, komisarz ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.

- **Sprawiedliwsza WPR**

Płatności bezpośrednie będą rozdzielane w sposób **bardziej sprawiedliwy** pomiędzy państwa członkowskie, regiony i rolników, co będzie wiązać się z odejściem od „kryteriów historycznych”:

- konwergencja: rozdział środków budżetowych WPR zagwarantuje, że do 2019 r. żadne państwo członkowskie nie będzie otrzymywać mniej niż 75 proc. średniej wspólnotowej¹. W obrębie jednego państwa członkowskiego lub regionu zmniejszone zostaną różnice w poziomach pomocy otrzymywanej przez poszczególne gospodarstwa: pomoc na hektar nie będzie mogła być niższa niż 60 proc. średniej pomocy wypłaconej do 2019 r. w tym samym obszarze administracyjnym lub agronomicznym. Państwa członkowskie będą mogły przyznać większą pomoc w odniesieniu do „pierwszych hektarów” gospodarstwa, tak by w większym stopniu wesprzeć małe i średnie struktury. W odniesieniu do nowych państw członkowskich mechanizm SAPS (płatność jednolita na hektar) będzie mógł zostać utrzymany do 2020 r.;
- tylko rolnicy czynni zawodowo będą mogli korzystać z pomocy dochodowej (wykaz wyłączonych rodzajów działalności);
- młodzi rolnicy: młodzi będą zachęceni do podjęcia działalności poprzez wprowadzenie dodatku pomocowego w wysokości 25 proc. podczas pierwszych 5 lat, który będzie obowiązywać we wszystkich państwach członkowskich. Będzie to pomoc dodatkowa, oprócz już dostępnych środków inwestycyjnych na rzecz młodych;
- państwa członkowskie będą również mogły udzielać zwiększonego wsparcia obszarom o niekorzystnych warunkach gospodarowania. wsparcie związane z produkcją będzie mogło zostać udzielone ograniczonej liczbie produkcji, ze specjalnym wsparciem w wysokości 2 proc. dla białek roślinnych w celu zmniejszenia poziomu uzależnienia UE od przywozu w tym obszarze.

- **WPR wzmacniająca pozycję rolników w łańcuchu żywnościowym**

Ukierunkowaniu na europejski rynek rolnictwa będą towarzyszyć nowe środki, w które zostaną wyposażeni rolnicy, aby stanowić silne ogniwo łańcucha żywnościowego:

- organizacje branżowe i międzybranżowe będą wspomagane, w odniesieniu do niektórych sektorów, przy pomocy szczególnych przepisów z zakresu prawa konkurencji (mleko, wołowina, oliwa z oliwek, zboża). Będą one mogły negocjować

---

¹ Ten punkt wymaga zatwierdzenia w ramach dyskusji dotyczących wieloletnich ram finansowych.

umowy sprzedaży w imieniu swoich członków i w ten sposób spowodować wzrost wydajności;

- kwoty na cukier zostaną zlikwidowane w 2017 r., przy jednoczesnym wzmocnieniu organizacji sektora w oparciu o obowiązkowe umowy i porozumienia międzybranżowe;
- system prawa sadzenia w sektorze wina zostanie zastąpiony, począwszy od 2016 r., dynamicznym mechanizmem zarządzania zezwoleniami na sadzenie, w który zaangażowanych będzie więcej przedstawicieli sektora; będzie on stosowany do 2030 r., ograniczając sadzenie do ustalonego pułapu 1 proc. winorośli na rok.

Ponadto zostaną wprowadzone nowe instrumenty **zarządzania kryzysowego**:

- Komisja będzie mogła tymczasowo zezwolić producentom na zarządzanie ilościami wprowadzonymi do obrotu;
- wprowadzenie rezerwy na wypadek sytuacji kryzysowej (wraz z klauzulą dotyczącą powszechnej sytuacji wyjątkowej);
- w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich państwa członkowskie będą mogły zachęcać rolników do uczestniczenia w mechanizmach zabezpieczenia przed ryzykiem (ubezpieczenie od utraty dochodów lub fundusze wspólnego inwestowania); będzie można również opracować podprogramy dla sektorów znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

- **Bardziej zekologizowana WPR**

Każde państwo członkowskie, każde terytorium i każdy rolnik będzie przyczyniać się do wyzwania zrównoważonego rozwoju oraz przeciwdziałania zmianie klimatu poprzez proste środki o dowiedzionych pozytywnych skutkach. Pomiędzy 2014 r. a 2020 r. zostanie zainwestowanych ponad 100 mld euro jako wsparcie dla rolnictwa, przed którym stoją wyzwania związane z jakością gleby i wody, różnorodnością biologiczną i zmianą klimatu:

- „ekologizacja”: 30 proc. płatności bezpośrednich będzie związane ze stosowaniem trzech praktyk rolnych korzystnych dla środowiska naturalnego: zróżnicowania upraw, utrzymania użytków zielonych i zachowania 5 proc., a następnie 7 proc. obszarów proekologicznych począwszy od 2018 r. lub środków uznanych za co najmniej równoważne pod względem korzyści dla środowiska naturalnego;
- co najmniej 30 proc. środków budżetowych programów rozwoju obszarów wiejskich będzie musiało być przyznawane na środki rolno-środowiskowe, wsparcie rolnictwa ekologicznego lub projekty związane z inwestycjami bądź środkami innowacyjnymi korzystnymi dla środowiska naturalnego;

- środki rolno-środowiskowe zostaną wzmocnione. Będą one musiały uzupełniać praktyki wspierane w ramach ekologizacji. Programy te będą musiały być bardziej ambitne, a zatem skuteczniejsze pod względem ochrony środowiska (gwarancja unikania podwójnego finansowania).

- **WPR – polityka bardziej skuteczna i bardziej przejrzysta**

Narzędzia WPR pozwolą każdemu państwu członkowskiemu UE realizować wspólne cele w sposób skuteczny i elastyczny, tak by uwzględnić różnorodność 27, a wkrótce 28, państw członkowskich:

- zostaną podwojone środki na wsparcie badań naukowych, innowacji i wymiany wiedzy;
- programy rozwoju obszarów wiejskich będą lepiej skoordynowane z innymi funduszami europejskimi, a ukierunkowanie na osie zostanie zastąpione bardziej elastycznym podejściem opierającym się na strategii krajowej lub regionalnej;
- uproszczony program wsparcia dla drobnych producentów rolnych będzie dostępny dla zainteresowanych nim państw członkowskich;
- wszystkie rodzaje pomocy w ramach WPR będą podane do wiadomości publicznej, z wyjątkiem najniższych kwot przydzielonych drobnym producentom rolnym.

Wszystkie elementy reformy będą stosowane od dnia **1 stycznia 2014 r.**, oprócz nowej struktury płatności bezpośrednich (płatności ekologiczne, dodatkowa pomoc dla młodych rolników itp.), która wejdzie w życie od 2015 r., by dać czas państwom członkowskim na poinformowanie rolników o nowej WPR i na dostosowanie systemów informatycznych do zarządzania WPR.

2. Reforma wspólnej polityki rolnej (WPR) – wyjaśnienie najważniejszych elementów

Komisja, Rada i Parlament Europejski osiągnęły dzisiaj porozumienie polityczne w sprawie reformy wspólnej polityki rolnej – przy czym konieczne jest jeszcze formalne zatwierdzenie tekstu przez Radę i PE jako porozumienia osiągniętego w pierwszym czytaniu po tym, jak zostanie przyjęta jego formalna wersja we wszystkich językach. Projekt porozumienia opiera się na czterech wnioskach Komisji z października 2011 r. dotyczących czterech podstawowych rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady w następujących obszarach wspólnej polityki rolnej: (i) płatności bezpośrednie, (ii) wspólna organizacja rynków produktów rolnych (WORR), (iii) rozwój obszarów wiejskich oraz (iv) rozporządzenie horyzontalne w zakresie finansowania WPR, zarządzania nią i monitorowania jej. Wiele kwestii zostanie poddanych

dyskusji oddzielnie w ramach negocjacji dotyczących wieloletnich ram finansowych (MFF) na lata 2014–2020, zwłaszcza takie kwestie jak przenoszenie środków między pierwszym filarem (płatności bezpośrednie) a drugim filarem (rozwój obszarów wiejskich), przeznaczenie środków krajowych na płatności bezpośrednie i rozwój obszarów wiejskich oraz stawki współfinansowania, a także kwestie zastosowania górnego limitu i stopniowego obniżania.

Poniżej podsumowano najważniejsze elementy wniosków.

2.1. Płatności bezpośrednie

W dążeniu do bardziej sprawiedliwego podziału pomocy system płatności bezpośrednich WPR zostanie oparty na innych niż dotychczasowe założeniach, które przewidują przyznawanie pomocy na poszczególne państwa członkowskie i rolników na bazie historycznych danych. Oznacza to wyraźne i faktyczne przekształcenie płatności, nie tylko pomiędzy państwami członkowskimi, lecz również w obrębie państw członkowskich. Ponadto wprowadzenie płatności na zazielenienie – 30 proc. środków dostępnych dla danego państwa powiązane jest z realizacją określonych praktyk w zakresie zrównoważonego rolnictwa – oznacza, że znaczna część dotacji będzie w przyszłości nagradzać rolników za prowadzenie działalności korzystnej dla środowiska i będącej w interesie publicznym. Wszystkie płatności uzależnione będą od spełnienia szeregu wymogów środowiskowych i innych

System płatności podstawowej (SPP): państwa członkowskie przeznaczą 70 proc. środków przyznanych im na płatności bezpośrednie na nowy system płatności podstawowych (po odjęciu wszelkich kwot przyznanych na dopłaty dla młodych rolników, i kwot przeznaczonych na inne cele, takie jak dopłaty do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, mechanizm dla drobnych producentów rolnych, redystrybucyjne płatności oraz płatności związane z wielkością produkcji. W przypadku państw UE-12 data wygaśnięcia systemu zryczałtowanej **jednolitej płatności obszarowej (SAPS)** zostanie przesunięta na 2020 r.

Ujednolicenie wewnętrzne: te państwa członkowskie, które nadal utrzymują system oparty na historycznych danych dotyczących produkcji muszą pójść w kierunku bardziej zbliżonych poziomów płatności za każdy hektar. Państwa te mają do wyboru różne opcje: mogą przyjąć podejście krajowe lub podejście regionalne (w oparciu o kryteria administracyjne lub agronomiczne); mogą zapewnić osiągnięcie poziomu regionalnego/krajowego do 2019 r., lub zagwarantować, by te gospodarstwa rolne, które otrzymują mniej niż 90 proc. średniej regionalnej/krajowej, uzyskały stopniowe zwiększenie, zapewniając przy tym dodatkową gwarancję, że do 2019 r. każdy rolnik otrzyma minimalną płatność wynoszącą 60 proc. średniej

krajowej/regionalnej. Kwoty dostępne dla rolników otrzymujących więcej niż średnia regionalna/krajowa zostaną proporcjonalnie skorygowane, przy czym państwa członkowskie będą mieć możliwość ograniczenia „strat” do 30 proc.

Państwa członkowskie mają również prawo przyznać **redystrybucyjne płatności za pierwsze hektary**, czyli mogą spożytkować do 30 proc. puli na płatności dla rolników za ich pierwsze 30 hektarów (lub za obszar odpowiadający średniemu gospodarstwu w danym państwie, jeżeli jest większy niż 30 hektarów). Uzyskany zostanie w ten sposób znaczący efekt redystrybucyjny. Dodatkową opcją jest zastosowanie maksymalnej płatności za hektar.

Młodzi rolnicy: aby zachęcić do zmiany pokoleniowej, płatność podstawowa dla młodych rolników (w wieku poniżej 40 lat) rozpoczynających działalność powinna być zasilana dodatkowymi 25 proc. w pierwszych pięciu latach od rozpoczęcia przez nich działalności. Ma być na to przeznaczone do 2 proc. środków przyznanych danemu państwu i będzie to obowiązkowe dla wszystkich państw członkowskich. Działanie to jest dodatkowe w stosunku do innych środków dostępnych dla młodych rolników w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich;

System wsparcia dla drobnych producentów rolnych: każde państwo członkowskie może zdecydować, że każdy rolnik występujący z wnioskiem o przyznanie wsparcia może zdecydować o swoim udziale w systemie wsparcia dla drobnych producentów rolnych, w ramach którego może otrzymać płatność roczną ustalaną przez państwa członkowskie w kwocie od 500 do 1 250 euro, bez względu na wielkość gospodarstwa. Państwa członkowskie mogą wybrać różne metody obliczania płatności rocznych, w tym opcję, w ramach której rolnicy otrzymywaliby po prostu kwotę, którą otrzymywaliby normalnie. Będzie to stanowił znaczne uproszczenie dla zainteresowanych rolników oraz dla administracji krajowych. Uczestnicy systemu będą poddani mniej rygorystycznym wymogom w zakresie wzajemnej zgodności i zostaną zwolnieni z zazielenienia.

Łączne koszty systemu dla drobnych producentów rolnych nie mogą przekroczyć 10 proc. środków przeznaczonych dla poszczególnych państw, chyba że państwo członkowskie zdecyduje się zadbać o to, by drobni producenci otrzymali należne środki niezależnie od systemu. W ramach rozwoju obszarów wiejskich udostępnione zostanie również finansowanie na potrzeby doradztwa w zakresie rozwoju gospodarczego dla drobnych producentów rolnych oraz przewidziane dotacje na restrukturyzację w regionach, w których istnieje dużo niewielkich gospodarstw;

Możliwość stosowania pomocy związanej z wielkością produkcji: w celu zaradzenia potencjalnie niekorzystnym skutkom wewnętrznego ujednoczenia w dotyczącego konkretnych sektorów w niektórych regionach oraz w celu uwzględnienia panujących warunków, państwa członkowskie będą miały możliwość udostępnienia ograniczonych kwot płatności powiązanych z wielkością produkcji, tzn. płatności związanych z określonymi produktami. Możliwość ta będzie ograniczona do 8 proc. środków krajowych, jeśli państwo członkowskie udostępnia obecnie wsparcie powiązane z produkcją w wysokości 0–5 proc., lub do 13 proc., jeśli obecny poziom takiego wsparcia wynosi ponad 5 proc. Komisja może zgodzić się na wyższe stawki w sytuacjach, kiedy będzie to uzasadnione. Dodatkowo istnieje możliwość udostępnienia 2 proc. pomocy związanej z wielkością produkcji na rośliny wysokobiałkowe;

Obszary z ograniczeniami naturalnymi/obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania państwa członkowskie (lub regiony) mogą przyznać dodatkową płatność dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi (określonymi zgodnie z przepisami dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich) w wysokości do 5 proc. środków krajowych. Jest to nieobowiązkowe i nie ma wpływu na możliwości przewidziane w odniesieniu do obszarów z ograniczeniami naturalnymi/obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania w ramach rozwoju obszarów wiejskich;

Zazielenienie: oprócz systemu płatności podstawowej/systemu jednolitej płatności obszarowej każde gospodarstwo otrzyma dopłatę do hektara za stosowanie określonych praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska. Państwa członkowskie wykorzystają na te dopłaty 30 proc. środków krajowych. Jest to wymóg i brak respektowania wymogów dotyczących zazielenienia spowoduje nałożenie kar przekraczających wysokość płatności z tego tytułu, tzn. po okresie przejściowym rolnicy, którzy ustawicznie nie wywiązują się z tego obowiązku, utracą nawet do 125 proc. płatności na zazielenienie.

Trzy podstawowe przewidziane środki to:

- utrzymywanie **trwałych użytków zielonych**; oraz
- **dywersyfikacja upraw** (rolnik musi prowadzić co najmniej dwie różne uprawy, jeśli obszar użytków rolnych przekracza 10 ha i co najmniej 3 uprawy, jeśli przekracza 30 ha. Główna uprawa może zajmować maksymalnie 75 proc. użytków rolnych, a dwie główne uprawy maksymalnie 95 proc. użytków rolnych);
- **utrzymywanie obszaru proekologicznego zajmującego co najmniej 5 proc. użytków rolnych**, w przypadku gospodarstw większych niż 15 hektarów (z wyłączeniem trwałych użytków zielonych), tj. miedz, żywopłotów, drzew, gruntów ugorowanych, elementów krajobrazu, biotopów, stref buforowych i powierzchni

zalesionej. Odsetek ten **wzrośnie do 7 proc.** po przedstawieniu przez Komisję w 2017 r. sprawozdania i wniosku legislacyjnego;

Równoważność zazieleniania: aby zapobiec karaniu tych, którzy już teraz podejmują kwestie związane z ochroną środowiska i zrównoważenia środowiskowego, porozumienie przewiduje system „równoważności zazieleniania”, w ramach którego uznaje się, że już stosowane praktyki korzystne dla środowiska **zastępują** te podstawowe wymogi. Przykładowo rolników prowadzących produkcję ekologiczną nie obowiązują żadne dodatkowe wymogi, gdyż ich działalność przynosi wyraźne korzyści ekologiczne. W przypadku innych rolników systemy rolno-środowiskowe mogą obejmować środki uznawane za równorzędne. Nowe rozporządzenie zawiera wykaz takich równorzędnych środków. Aby zapobiec podwójnemu finansowaniu takich środków, płatności w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich muszą uwzględniać podstawowe wymogi w zakresie zazieleniania (zob. poniżej punkt poświęcony rozwojowi obszarów wiejskich);

Dyscyplina finansowa: z zastrzeżeniem przyjęcia wieloletnich ram finansowych i nie naruszając odrębnej decyzji w sprawie roku budżetowego 2014, uzgodniono, że przyszłe, podejmowane w ramach dyscypliny finansowej, redukcje w rocznych płatnościach bezpośrednich (np. w sytuacji gdy szacowane płatności są wyższe niż dostępny budżet na pierwszy filar) powinny obowiązywać od progu 2 000 euro. Innymi słowy, obniżka NIE powinna dotyczyć pierwszych 2 000 euro płatności bezpośrednich, do których rolnik jest uprawniony. W razie konieczności umożliwi to również zasilanie rezerwy kryzysowej (zob. rozporządzenie horyzontalne).

Rolnicy czynni zawodowo: aby zlikwidować luki prawne, które umożliwiły pewnej liczbie przedsiębiorstw występowanie o płatności bezpośrednie, choć działalność rolnicza nie była podstawowym przedmiotem ich działalności, reforma zaostreza przepisy dotyczące rolników aktywnych zawodowo. Wprowadzono nowy negatywny wykaz rodzajów działalności gospodarczej, które powinny być wykluczone z płatności bezpośrednich (obejmujący porty lotnicze, przewozy kolejowe, sieci wodociągowe, usługi dotyczące nieruchomości, stałe tereny sportowe i rekreacyjne), i który będzie obowiązkowy dla państw członkowskich, chyba że dane podmioty wykażą, że faktycznie prowadzą działalność rolniczą. Państwa członkowskie będą mogły rozszerzyć ten wykaz o dodatkowe rodzaje działalności;

Kwalifikujące się hektary – przepisy przewidują ustanowienie roku 2015 jako nowego roku referencyjnego na potrzeby określania powierzchni gruntów, jednak w celu zapobieżenia spekulacji ustanowione zostanie powiązanie z beneficjentami systemu płatności bezpośrednich

w 2013 r. Państwa członkowskie, które mogą doświadczyć znacznego zwiększenia deklarowanych kwalifikujących się obszarów, będą mogły ograniczyć liczbę uprawnień do płatności, które mają być przyznane w 2015 r., do 135 lub 145 proc. liczby hektarów zadeklarowanych w 2009 r.

2.2. Mechanizmy zarządzania rynkiem

Kwoty mleczne mają wygasnąć w 2015 r., a reforma przewiduje dodatkowo **wygaśnięcie systemu kwot na cukier** do dnia 30 września 2017 r., potwierdzając tym samym zalecenie sformułowane w trakcie reformy sektora cukru z 2005 r. dotyczące zakończenia systemu kwotowego, przy równoczesnym zapewnieniu dodatkowego czasu dla sektora na dostosowanie. Zagwarantuje to unijnym producentom większą konkurencyjność, zarówno na rynkach krajowych jak i światowym (ponieważ wywóz z UE ograniczają przepisy Światowej Organizacji Handlu w formie kwot). Zapewni to również sektorowi perspektywy długoterminowego rozwoju. Znaczna podaż produktów w racjonalnych cenach na krajowych rynkach UE będzie korzystna również dla pośredników i konsumentów cukru. Aby podnieść bezpieczeństwo utrzymane zostaną standardowe postanowienia umów między cukrowniami i plantatorami. W okresie po zniesieniu kwot biały cukier będzie w dalszym ciągu stanowił podstawę otrzymania dopłat do prywatnego przechowywania. Większość krajów rozwijających się będzie w dalszym ciągu korzystać z nieograniczonego bezcłowego dostępu do rynku UE.

Jeżeli chodzi o **wytwarzanie win**, porozumienie respektuje decyzję podjętą w ramach reformy z 2006 r. o wygaśnięciu systemu uprawnień do uprawy winorośli z końcem 2015 r., przy wprowadzeniu systemu zezwoleń na nowe uprawy poczynając od 2016 r.– co zaleciła grupa wysokiego szczebla ds. wina w grudniu ubiegłego roku, przy czym wzrost ma być ograniczony do 1 proc. rocznie.

Inne zmiany we wspólnej organizacji rynków produktów rolnych mają zorientować unijne rolnictwo w większym stopniu na rynek, biorąc pod uwagę intensywniejszą konkurencję na rynkach światowych, zapewniając równocześnie rolnikom margines bezpieczeństwa w kontekście zewnętrznych czynników ryzyka (wraz z płatnościami bezpośrednimi oraz opcjami w zakresie zarządzania ryzykiem w ramach rozwoju obszarów wiejskich). Istniejące systemy **interwencji publicznej** oraz dopłat do **prywatnego przechowywania** zostaną udoskonalone w taki sposób, aby były bardziej reaktywne i skuteczne, np. poprzez techniczne dostosowania w odniesieniu do wołowiny i produktów mlecznych. W odniesieniu do produktów mlecznych zmiany zostają wprowadzone razem z „pakietem mlecznym” z 2012 r., który włączono do rozporządzenia, i wzmacniają pozycję rolników.

Ponadto w odniesieniu do wszystkich sektorów **wprowadza się nowe klauzule ochronne**, by umożliwić Komisji podejmowanie środków nadzwyczajnych w reakcji na ogólne zakłócenia na rynku, takich jak środki zastosowane w okresie od maja do lipca 2011 r. w celu zwalczania kryzysu związanego z zakażeniami bakterią E. coli. Środki te będą finansowane z **rezerwy kryzysowej** zasilanej z oszczędności uzyskanych dzięki corocznym redukcjom płatności bezpośrednich. Środki niewykorzystane na zarządzenie kryzysom zostaną zwrócone rolnikom w kolejnym roku. W przypadku wystąpienia poważnych zakłóceń na rynku Komisja może także upoważnić organizacje producentów lub organizacje międzybranżowe, z poszanowaniem określonych gwarancji, do zbiorowego podejmowania określonych środków tymczasowych (np. wycofanie z obrotu lub przechowywanie przez prywatne podmioty), w celu ustabilizowania danego sektora.

Programy „**Owoce w szkole**” i „**Mleko w szkole**” mają zostać rozszerzone, a roczny budżet na dopłaty do spożycia owoców został zwiększony z 90 do 150 mln euro rocznie.

W celu poprawy pozycji negocjacyjnej rolników w ramach łańcucha żywnościowego Komisja dąży do lepszej organizacji sektorów, wprowadzając pewne ograniczone odstępstwa od unijnego prawa konkurencji. Przepisy dotyczące uznawania **organizacji producentów i organizacji międzybranżowych** obejmują obecnie wszystkie sektory. Ustanawianie organizacji producentów jest teraz możliwe w ramach finansowania rozwoju obszarów wiejskich. Przewiduje się ponadto możliwość zbiorowego negocjowania przez rolników umów kontraktacji na dostawy oliwy z oliwek, wołowiny, zbóż i innych roślin uprawnych z zastrzeżeniem określonych warunków i gwarancji. Komisja zapewni wytyczne dotyczące ewentualnych wątpliwości związanych z prawem konkurencji.

W imię uproszczenia i orientacji rynkowej zniesiono szereg mniejszych lub niewykorzystywanych programów (pomoc na stosowanie mleka w proszku w paszy dla zwierząt i kazeinie, wsparcie powiązane z produkcją jedwabników).

2.3. Rozwój obszarów wiejskich

Polityka rozwoju obszarów wiejskich będzie nadal oparta na obecnej, udanej pierwotnej koncepcji: państwa członkowskie czy regiony będą nadal opracowywać swoje własne wieloletnie programy na podstawie zestawu środków dostępnych na szczeblu UE – reagując na potrzeby swoich własnych obszarów wiejskich. Programy te będą współfinansowane ze środków krajowych, a kwoty i stawki współfinansowania będą ustanowione w ramach

wieloletnich ram finansowych. Nowe przepisy dotyczące drugiego filara zapewnią podejście bardziej elastyczne niż obecne. Środki nie będą już zaliczane na poziomie UE do „osi”, z przyporządkowaniem minimalnej kwoty wydatków na każdą oś. Zamiast tego to państwa członkowskie/regiony będą decydować, jakie środki zastosować (i jak), aby osiągnąć cele ustanowione na bazie sześciu szeroko zakrojonych „priorytetów” oraz swoich bardziej szczegółowych „obszarach koncentracji”, na podstawie solidnej analizy. Sześć priorytetów obejmie: wspieranie przekazywania wiedzy i innowację; zwiększenie konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa oraz zrównoważoną gospodarkę leśną; promowanie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu oraz zarządzanie ryzykiem; odtwarzanie, ochronę i wzmacnianie ekosystemów; promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną; oraz zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Od państw członkowskich oczekuje się zasadniczo wydatkowania co najmniej 30 proc. środków przeznaczanych na rozwój obszarów wiejskich i pochodzących z budżetu UE, na niektóre środki związane z gospodarką gruntami i przeciwdziałaniem zmianie klimatu, oraz co najmniej 5 proc. na działania w ramach podejścia LEADER.

Polityka rozwoju obszarów wiejskich prowadzona będzie także w ścisłej koordynacji z innymi strategiami za pośrednictwem unijnych wspólnych ram strategicznych oraz umowy o partnerstwie zawieranej na poziomie krajowym, obejmujące wszelkie rodzaje wsparcia z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFRROW, EFRR, Fundusz Spójności, EFS i EFMR w danym państwie członkowskim).

W nowym okresie kraje członkowskie/regiony będą też miały możliwość opracowania **tematycznych podprogramów**, by zwrócić szczególną uwagę na takie kwestie jak młodzi rolnicy, niewielkie gospodarstwa rolne, obszary górskie, kobiety na obszarach wiejskich, łagodzenie skutków zmiany klimatu/dostosowanie się do nich, różnorodność biologiczna oraz krótkie łańcuchy dostaw. W niektórych przypadkach dostępne będą wyższe poziomy wsparcia, w ramach niektórych podprogramów.

Uproszczony zestaw **środków** zostanie oparty na mocnych stronach środków dostępnych w obecnym okresie. Obejmować on będzie, między innymi:

- **Innowacje:** ten kluczowy element (a w szczególności planowane europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa) będzie wspierany przy pomocy różnych środków w ramach rozwoju obszarów wiejskich takich jak: „przekazywanie wiedzy”, „współpraca” i „inwestycje w środki trwałe”. Partnerstwo będzie sprzyjać efektywnemu gospodarowaniu zasobami, wydajności oraz

małej emisyjności, a także gospodarce rolnej i leśnej korzystnej dla klimatu/odpornej na jego zmiany. Powinno to zostać osiągnięte, między innymi, poprzez zacieśnienie współpracy między sektorem rolnictwa i badań naukowych w celu przyspieszenia procesu transferu technologii na rzecz rolników;

- **Wiedza – rolnictwo oparte na wiedzy:** wzmocnione środki na rzecz usług doradztwa rolnego, związane również z łagodzeniem skutków zmiany klimatu i dostosowywaniem się do nich, z wyzwaniem w zakresie ochrony środowiska, z rozwojem gospodarczym, a także kształceniem;
- **Restrukturyzacja gospodarstw rolnych/inwestycje/modernizacja:** dotacje są nadal dostępne – czasem przy wyższym poziomie wsparcia, jeśli połączone są z projektami europejskiego partnerstwa innowacyjnego lub wspólnymi inicjatywami;
- **Młodzi rolnicy** – łączone środki mogą obejmować dotacje na rozpoczęcie działalności (do 70 tys. euro), ogólne inwestycje w środki trwałe, kształcenie i usługi doradcze;
- **Drobni producenci rolni:** wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej w maksymalnej wysokości 15 tys. euro na małe gospodarstwo rolne;
- **Zestaw narzędzi zarządzania ryzykiem:** fundusze ubezpieczeniowe i wspólnego inwestowania – w odniesieniu do upraw i zjawisk pogodowych, chorób zwierząt (obecnie dostępne na podstawie art. 68 w pierwszym filarze) – poszerzone w celu objęcia możliwości stabilizacji dochodu (co umożliwiłoby wypłacenie maksymalnie 70 proc. strat z funduszu wspólnego inwestowania w przypadku spadku dochodu o 30 proc.);
- **Grupy/organizacje producenckie:** wsparcie z tytułu ustanawiania grup / organizacji na podstawie planu operacyjnego, ograniczające się do podmiotów określonych jako MŚP;
- **Płatności rolno-środowiskowe, płatności na rzecz klimatu:** wspólne umowy, powiązanie z odpowiednimi szkoleniami/działaniami informacyjnymi, większa elastyczność przy przedłużaniu wstępnych umów;
- **Rolnictwo ekologiczne:** nowy odrębny środek na rzecz większej widoczności;
- **Leśnictwo:** zwiększone/uproszczone wsparcie w formie dotacji i rocznych płatności;
- **Obszary górskie:** w przypadku obszarów górskich i terenów rolniczych położonych powyżej szerokości geograficznej 62° N kwoty wsparcia mogą wynosić maksymalnie 450 euro na hektar (dotychczas 250 euro na hektar);
- **Obszary z ograniczeniami naturalnymi i innymi określonymi ograniczeniami:** określenie na nowo obszarów z ograniczeniami naturalnymi na podstawie ośmiu kryteriów biofizycznych, które zaczną obowiązywać najpóźniej od 2018 r. Państwa członkowskie zachowują elastyczność w zakresie wyznaczenia maksymalnie 10 proc.

powierzchni rolnej jako obszary z określonymi ograniczeniami w celu ochrony lub poprawy środowiska;

- **Współpraca:** poszerzony zakres możliwości wspierania współpracy w dziedzinie technologii, środowiska i handlu (np. realizacja projektów pilotażowych, wspólne programy ochrony środowiska, rozwój krótkich łańcuchów dostaw, rozwój rynków lokalnych);
- **Działalność pozarolnicza:** dotacje na rozpoczęcie działalności oraz rozwój mikro- i małych przedsiębiorstw;
- **Usługi podstawowe i odnowa wsi:** inwestycje w infrastrukturę szerokopasmową i energię ze źródeł odnawialnych mogą wykraczać poza niewielką skalę, a przenoszenie działalności/zmiana przeznaczenia budynków są obecnie objęte pomocą;
- **Program LEADER: większy nacisk na pogłębianie świadomości oraz inne działania przygotowawcze w zakresie strategii;** wspieranie elastyczności w zakresie łączenia z innymi funduszami na poziomie lokalnym, tj. współpraca na linii miasto-wieś. Uwaga: LEADER będzie obecnie wykorzystywany w ramach wspólnego podejścia do społecznościowego rozwoju przez następujące europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne: EFRR, EFS, EFMR i EFRROW.

2.4. Rozporządzenie horyzontalne

Kontrole: wymogi w zakresie kontroli zostaną obniżone w regionach, w których poprzednie kontrole dały dobre wyniki, tj. wykazały, że odpowiednio stosuje się przepisy. Kontrole trzeba będzie jednak wzmocnić w regionach, w których stwierdzono problemy;

Usługi doradcze w zakresie rolnictwa: wykaz kwestii, w zakresie których kraje członkowskie będą zobowiązane oferować rolnikom usługi doradcze została rozszerzona, tak by obejmował, poza powiązаныmi wymogami, bezpośrednie płatności na zazielenienie, warunki gospodarowania gruntami kwalifikującymi się do płatności bezpośrednich, ramową dyrektywę wodną i dyrektywę w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów, jak również określone środki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich;

Zasada wzajemnej zgodności: wszystkie płatności bezpośrednie, niektóre płatności z tytułu rozwoju obszarów wiejskich oraz niektóre płatności dla sektora wina będą nadal zależały od spełnienia szeregu wymogów związanych ze środowiskiem, zmianami klimatu, odpowiednim gospodarowaniem gruntami, normami zdrowotnymi dotyczącymi ludzi, zwierząt i roślin oraz dobrostanu zwierząt. Wykaz został uproszczony, z wykluczeniem tych reguł, które nakładały na rolników wymogi niejasne lub niemożliwe do kontrolowania. Porozumienie potwierdza

również, że do zasady wzajemnej zgodności włączone zostaną przepisy ramowej dyrektywy wodnej oraz dyrektywy dotyczącej zrównoważonego stosowania pestycydów, po wykazaniu, że dyrektywy te zostały odpowiednio wdrożone we wszystkich państwach członkowskich, zaś obowiązki wobec rolników zostały jasno określone;

Rezerwa kryzysowa: co roku tworzona będzie rezerwa kryzysowa wynosząca 400 mln euro (w cenach z 2011 r.) dzięki zastosowaniu dyscypliny finansowej. Jeżeli kwota nie zostanie wykorzystana w przypadku kryzysu, zostanie ona wypłacona rolnikom w formie płatności bezpośrednich w kolejnym roku;

Przejrzystość: państwa członkowskie będą zobowiązane do zapewnienia pełnej przejrzystości w odniesieniu do wszystkich beneficjentów, z wyjątkiem tych gospodarstw, które w danym państwie członkowskim kwalifikują się do programu dla drobnych producentów rolnych.

Monitorowanie i ocena WPR: przed końcem 2018 r. – a później co cztery lata – Komisja będzie przedstawiać sprawozdanie na temat wyników WPR w odniesieniu do jej głównych celów: opłacalnej produkcji żywności, zrównoważonej gospodarki zasobami naturalnymi oraz zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

2.5. Dalsze elementy

Dostosowanie: jeśli chodzi o dalsze wdrażanie, kilka kwestii związanych zwłaszcza z rozporządzeniem o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych uznano za kwestie podlegające wymogowi zatwierdzenia na mocy art. 43 ust. 3; pozostałe uznano za podlegające wymogowi zatwierdzenia na mocy art. 43 ust. 2;

Przepisy przejściowe: wszystkie nowe rozporządzenia mają wejść w życie od dnia 1 stycznia 2014 r. – Komisja może obecnie rozpocząć prace nad przepisami wykonawczymi do tych rozporządzeń Rady. Biorąc jednak pod uwagę konieczne przygotowania, już teraz jest jasne, że agencje płatnicze krajów członkowskich nie będą miały dostatecznej ilości czasu na odpowiednie przygotowania administracyjne i w zakresie kontroli, by nowy system płatności bezpośrednich zaczął obowiązywać od początku przyszłego roku (gdy formularze zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli zostaną przesłane rolnikom). W związku z tym Komisja przedstawiła osobny projekt przewidujący, że 2014 będzie rokiem przejściowym, jeśli chodzi o płatności bezpośrednie. Innymi słowy, nowe elementy, takie jak płatności za zazielenianie i dotacje dla młodych rolników, będą wprowadzone w życie dopiero od 2015 r. Na tej samej zasadzie państwa członkowskie zachęcane są do opracowywania swoich

wieloletnich programów rozwoju obszarów wiejskich, które powinny zostać zatwierdzone na początku przyszłego roku. Jednakże w przypadku niektórych elementów, takich jak płatności rolno-środowiskowe, powinny obowiązywać przepisy przejściowe, by funkcjonowanie tych rodzajów programów pozostało niezakłócone.

Dodatkowe informacje:

Dokumenty i informacje na temat wniosku dotyczącego reformy WPR są dostępne na stronie: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/index_en.htm

3. Wspólna polityka rolna (WPR) i rolnictwo w Europie – najczęściej zadawane pytania

3.1. Ogólna charakterystyka rolnictwa europejskiego

- **Jaką część UE zajmują obszary wiejskie?**

Do obszarów wiejskich zalicza się ponad 77 proc. terytorium UE (47 proc. to tereny rolne, a 30 proc. – lasy). Zamieszkuje je około połowy ludności UE (rolnicy i inne osoby).

- **Ilu jest rolników w UE?**

UE liczy 12 milionów rolników pracujących w pełnym wymiarze czasu. Rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy, który ze względu na zaopatrzenie w dużym stopniu zależy od sektora rolnego, stanowią razem 6 proc. unijnego PKB, co odpowiada 15 mln przedsiębiorstw i 46 mln miejsc pracy.

- **Jakie rodzaje rolnictwa można wyróżnić w UE?**

Różne, w tym rolnictwo intensywne, konwencjonalne i ekologiczne. Zróżnicowanie stało się jeszcze większe po przystąpieniu państw z Europy Środkowo-Wschodniej.

Charakterystyczne są **rodzinne gospodarstwa rolne**, które przechodzą często z pokolenia na pokolenie.

Europa liczy 12 mln rolników, a średnia wielkość gospodarstwa wynosi 15 hektarów (dla porównania, USA liczy zaledwie 2 mln rolników, a średnia wielkość gospodarstwa wynosi 180 ha).

- **Czy UE wspiera jakiś konkretny „europejski model rolnictwa”?**

Tak. Wspólna polityka rolna UE ma wspierać rolnictwo zapewniające **bezpieczeństwo żywnościowe** (w związku ze **zmianą klimatu**) i przyczyniać się do **zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów wiejskich w Europie**, w tym terenów, na których panują trudne warunki produkcji.

Takie rolnictwo musi pełnić **liczne funkcje**: rozwiązywać problemy obywateli dotyczące żywności (dostępność, cena, różnorodność, jakość i bezpieczeństwo), chronić środowisko i pozwolić rolnikom żyć z ich pracy.

Spoleczności rolne i krajobrazy wiejskie wymagają szczególnej ochrony, gdyż stanowią cenny element dziedzictwa europejskiego.

Począwszy do roku 2014 oraz w następstwie porozumienia politycznego z czerwca 2013 r. wspólna polityka rolna będzie w większym stopniu uwzględniać różnorodność rolnictwa europejskiego.

- **Gdzie można znaleźć dane statystyczne dotyczące rolnictwa UE?**

Można je znaleźć w części dokumentu zatytułowanej Statystyka i na stronie internetowej Eurostatu.

3.2. Kilka informacji o wspólnej polityce rolnej

- **Czym jest wspólna polityka rolna (WPR)?**

Dzięki wspólnej polityce rolnej europejscy rolnicy mogą zaspokajać potrzeby 500 mln obywateli. Ma ona głównie na celu zapewnienie rolnikom odpowiedniego standardu życia, a konsumentom – stałego dostępu do bezpiecznej żywności po przystępnych cenach.

WPR powstała w 1962 r. i od tego czasu bardzo się zmieniła i wciąż się zmienia. W ramach reformy z czerwca 2013 r. wyznaczono trzy **priorytety**:

- zagwarantowanie rentownej produkcji żywności;
- zapewnienie zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów wiejskich w UE.

- **Kto zarządza WPR?**

Przy przygotowywaniu wniosków Komisja Europejska współpracuje ze wszystkimi zainteresowanymi stronami (głównie za pośrednictwem licznych grup doradczych). Na etapie stanowienia prawa decyzje w sprawie wniosków Komisji podejmuje Rada składająca się z ministrów rolnictwa 27 państw UE wraz z Parlamentem Europejskim.

Codziennie zarządzanie WPR leży w gestii państw członkowskich. Trybunał Obrachunkowy UE odgrywa ważną rolę w nadzorowaniu wydatków.

- **W jaki sposób wykorzystywane są środki z budżetu?**

Środki z budżetu WPR wykorzystywane są na 3 różne sposoby:

- **Wsparcie dochodowe dla rolników, otrzymywane pod warunkiem stosowania zrównoważonych praktyk rolnych:** płatności bezpośrednie otrzymywane pod warunkiem przestrzegania ścisłych standardów europejskich dotyczących bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska oraz zdrowia i dobrostanu zwierząt. Płatności te w całości finansowane są przez UE i stanowią 70 proc. budżetu WPR. Reforma z czerwca 2013 r. przewiduje, że 30 proc. płatności bezpośrednich będzie związanych z przestrzeganiem przez europejskich rolników zrównoważonych praktyk rolnych, które są korzystne dla jakości gleby, różnorodności biologicznej i ogólnie pojętego środowiska naturalnego, jak np. zróżnicowanie upraw, utrzymanie trwałych użytków zielonych oraz ochrona stref ekologicznych w obrębie gospodarstw.
- **Środki wspierania rynku:** uruchamiane na przykład w razie destabilizacji rynków z powodu złych warunków pogodowych. Płatności te stanowią mniej niż 10 proc. budżetu WPR.
- **Środki rozwoju obszarów wiejskich:** środki mające przyczyniać się do modernizacji gospodarstw rolnych i większej konkurencyjności rolników, a przy tym ochrony środowiska, oraz wspierające zróżnicowanie działalności rolnej i pozarolniczej i aktywność społeczności wiejskich. Płatności te są częściowo finansowane przez państwa członkowskie, mają na ogół charakter wieloletni i stanowią około 20 proc. budżetu WPR.

Wszystkie trzy rodzaje pomocy są ze sobą ściśle powiązane i wymagają spójnego zarządzania. Na przykład płatności bezpośrednie zarówno zapewniają rolnikom stały dochód, jak i stanowią ich wynagrodzenie za świadczenie usług w zakresie ochrony środowiska dla dobra publicznego. Podobnie środki na rzecz rozwoju obszarów wiejskich **pomagają w**

modernizacji gospodarstw rolnych, zachęcając do różnicowania działalności w obszarach wiejskich.

- **Kto decyduje o wielkości budżetu WPR?**

O wielkości budżetu decydują corocznie Rada UE i Parlament Europejski. W celu zapewnienia kontroli wydatków długookresowych prace nad budżetem opierają się na wieloletnich „ramach finansowych”. Kwoty przeznaczone na WPR są częścią działu 2 wieloletnich ram finansowych (zatytułowanego „Zrównoważony wzrost – zasoby naturalne”). W ramach działu 2 wieloletnich ram finansowych ustalony jest maksymalny pułap dla pierwszego filara WPR (pomoc bezpośrednia i środki rynkowe). Ponadto środki rozwoju obszarów wiejskich w ramach drugiego filara WPR są finansowane w ramach kwoty całkowitej działu 2. Obecne ramy finansowe obejmują lata 2007–2013, a kolejne – lata 2014-2020.

- **Czy wszyscy rolnicy traktowani są tak samo?**

Zmiany, jakie z biegiem czasu zaszły we wspólnej polityce rolnej, oraz stosowanie „kryteriów historycznych”, sprawiły, że poziom pomocy może być bardzo różny w zależności od gospodarstwa, państwa członkowskiego i regionu. Niwelowanie w okresie 2014-2020 różnic w poziomie wsparcia pomiędzy państwami członkowskimi, regionami i poszczególnymi rolnikami jest jednym z głównych celów reformy WPR przyjętej w 2013 r. Chodzi o to, by WPR stała się sprawiedliwsza.

W przypadku państw członkowskich lub regionów, które należały do UE przed 2004 r., wielkość pomocy otrzymywanej obecnie przez rolników wynika z faktu, że na początku wysokość otrzymywanej pomocy zależała od wsparcia otrzymywanego przez gospodarstwo w okresie referencyjnym 2000–2002, powierzchni upraw i modelu pomocy przyjętego przez dane państwo. W rezultacie jeden rolnik może otrzymywać pomoc w wysokości 50 euro za hektar, a jego sąsiad – 1000 euro za hektar przy działce posiadającej dokładnie te same właściwości agronomiczne.

Od czasu reformy WPR w 2003 r. „stare” państwa członkowskie mogą dokonywać redystrybucji pomocy bezpośredniej dla rolników na podstawie modelu indywidualnego, modelu regionalnego lub modelu będącego ich połączeniem. Model regionalny i model mieszany może służyć do niwelowania nieuzasadnionych różnic. Wśród tych 15 państw członkowskich jedynie Niemcy całkowicie zrezygnowały z „kryteriów historycznych”.

W przypadku państw, które przystąpiły do UE po 2004 r., płatności bezpośrednie opierają się na stałej kwocie za hektar, takiej samej dla wszystkich rolników z tych państw członkowskich. Od 1999 r. Komisja wielokrotnie wnioskowała o ustalenie górnej wartości granicznej płatności bezpośrednich, tak aby rozdział pomocy był sprawiedliwszy. Postulat ten jednak odrzucały niektóre państwa członkowskie.

Na poziomie całej Unii Europejskiej podjęte zostaną ponadto wysiłki w celu osiągnięcia spójności służącej zmniejszeniu różnic w poziomach pomocy bezpośredniej w poszczególnych państwach członkowskich. W ramach decyzji z czerwca 2013 r. rozdział budżetu WPR zagwarantuje, że do 2019 r. żadne państwo członkowskie nie otrzyma mniej niż 75 proc. średniej wspólnotowej. W obrębie państwa członkowskiego lub regionu zostaną zmniejszone różnice w poziomie wsparcia otrzymywanego przez poszczególne gospodarstwa: pomoc na hektar nie będzie mogła być niższa niż 60 proc. średniej pomocy wypłacanych do 2019 r. w tym samym obszarze administracyjnym lub agronomicznym. Państwa członkowskie będą mogły przydzielać wyższe kwoty pomocy dla „pierwszych hektarów” gospodarstwa, tak aby w większym stopniu wspierać średnie i małe struktury. W odniesieniu do nowych państw członkowskich mechanizm SAPS (jednolita płatność na hektar) będzie można przedłużyć do 2020 r.

- **Czy WPR wspiera modernizację europejskiego rolnictwa?**

Tak. Istnieje wiele środków zachęcających do modernizacji, które pomagają rolnikom rozwijać gospodarstwa rolne, przetwarzać i sprzedawać produkty oraz wytwarzać wyższej jakości żywność, przy użyciu bardziej zrównoważonych i mniej szkodliwych dla środowiska metod uprawy. Począwszy od 2014 r. w ramach WPR dostępne będą nowe środki ułatwiające inwestycje zbiorowe, wspierające rozwój małych gospodarstw i zachęcające do wymiany umiejętności agronomicznych między rolnikami dzięki europejskiemu partnerstwu innowacyjnemu w sektorze rolnictwa.

- **Czy w ramach WPR dochodzi do nadużyć finansowych?**

Według danych Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) nadużycia finansowe stanowiły średnio 0,02 proc. budżetu WPR w latach 2006–2010. W ostatnich latach Unia Europejska znacznie zaostrzyła kontrole budżetowe.

- **Czy ktokolwiek sprawdza, czy WPR osiąga wyznaczone cele?**

Tak. Skuteczność WPR podlega ścisłej ocenie. Przed złożeniem jakichkolwiek wniosków ustawodawczych Komisja zawsze **zasięga opinii zainteresowanych stron** i obywateli oraz przeprowadza **oceny skutków**. Regularnie zamawia także **niezależne ekspertyzy** dotyczące efektywności poszczególnych instrumentów WPR i możliwości ich usprawnienia.

- **Co mają na celu płatności bezpośrednie?**

Płatności bezpośrednie pomagają zapewnić ciągłość działalności rolniczej w UE, pozwalając rolnikom na osiągnięcie stałego dochodu. Tym sposobem przyczyniają się do rentowności gospodarstw rolnych w długiej perspektywie i zabezpieczają je przed wahaniami cen. W skali UE płatności bezpośrednie stanowią średnio 30 proc. dochodu rolnego. Jednak w ostatnich latach, ze względu na kryzys, płatności bezpośrednie stanowiły ponad 60 proc. dochodu rolnego, np. w Szwecji, Irlandii czy Danii podczas kryzysu w latach 2008/2009.

Płatności bezpośrednie są również wynagrodzeniem dla rolników za te aspekty ich pracy, które nie mają związku z rynkami, ale które i tak stanowią istotne usługi publiczne dla wszystkich Europejczyków. Reforma przyjęta w czerwcu 2013 r. przewiduje, że 30 proc. płatności bezpośrednich zależeć będzie od stosowania przez rolnika zrównoważonych praktyk gospodarki rolnej korzystnych dla zachowania różnorodności biologicznej, jakości gleby i ogólnie pojętego środowiska naturalnego. Chodzi między innymi o zróżnicowanie upraw, utrzymanie trwałych użytków zielonych oraz ochronę obszarów proekologicznych w obrębie gospodarstw.

Ponadto wszystkie płatności bezpośrednie będą wypłacane pod warunkiem przestrzegania ścisłych standardów dotyczących bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska oraz zdrowia i dobrostanu zwierząt i roślin oraz, ogólnie, utrzymywania gospodarstw rolnych w dobrym stanie pod względem produkcyjnym. Nosi to nazwę „zasady wzajemnej zgodności”. W razie nieposzanowania tej zasady płatności mogą zostać zawieszane, a na rolnika może zostać nałożona kara.

- **W jaki sposób działają rynki rolne?**

WPR nie tylko czuwa nad zgodnością produkcji rolnej z zapotrzebowaniem rynkowym, lecz także udostępnia mechanizmy – zabezpieczenia – zapobiegające przypadkom utraty całych pól upraw z powodu kryzysu gospodarczego, choroby lub niepogody. Mechanizmy te obejmują przede wszystkim skup w ramach **interwencji publicznej** (krajowe agencje interwencyjne

wycofują z rynku nadwyżkę produkcji) i **dopłaty do prywatnego przechowywania** (w celu stabilizacji rynków).

W ramach reformy z czerwca 2013 r. mechanizmy te zostaną **zmodernizowane**. Ponieważ kryzysy stają się częstsze i poważniejsze niż w przeszłości, utworzono specjalną rezerwę służącą walce z kryzysami wykraczającymi poza normalne funkcjonowanie rynków, jak również silniejszy mechanizm zarządzania kryzysowego. Oprócz tego stworzone zostały fundusze wspólnego inwestowania i mechanizmów ubezpieczeniowych, aby pomóc rolnikom lepiej przewidywać i przetrzymać sytuacje kryzysowe.

Wprowadzono również nowe mechanizmy zachęcające rolników do zrzeszania się w organizacjach branżowych i międzybranżowych. Dodatkowo Komisja przygląda się stosunkom pomiędzy poszczególnymi uczestnikami łańcucha żywnościowego, których zamierza zachęcać do większej przejrzystości cen i praktyk handlowych.

- **Czy WPR pomaga młodym w podjęciu działalności rolnej?**

Europa liczy coraz mniej rolników ze względu na trudności związane z wykonywaniem tego zawodu i wielkość inwestycji na początku działalności. Obecnie 4,5 mln rolników w Europie ma ponad 65 lat (30 proc. rolników), a tylko 6 proc. – mniej niż 35 lat. Konieczne jest podniesienie atrakcyjności tego zawodu i wspieranie młodych w ich zaangażowaniu.

Aby to osiągnąć oraz zapewnić wymianę pokoleń w sektorze rolnictwa, WPR przewiduje mechanizmy wsparcia na rozpoczęcie działalności. Reforma z 2013 r. wprowadziła nowy rodzaj pomocy dla młodych rolników: bonus w wysokości 25 proc. płatności bezpośrednich dla młodych rolników przez pięć pierwszych lat działalności.

3.2. Rozwój obszarów wiejskich

- **Czym jest rozwój obszarów wiejskich?**

W kontekście WPR rozwój obszarów wiejskich ma na celu **ochronę żywotności tych obszarów** przez wspieranie programów ułatwiających inwestowanie w działalność – zarówno rolniczą, jak i inną – w tych rejonach, jej modernizowanie i rozwijanie.

- **Kto zarządza rozwojem obszarów wiejskich?**

Państwa członkowskie wybierają środki dopasowane do swoich konkretnych potrzeb i same zarządzają swoimi programami. UE pokrywa część kosztów (w ramach tzw. współfinansowania).

- **Ile kosztuje polityka rozwoju obszarów wiejskich i skąd pochodzą środki?**

Budżet na lata 2014–2020 dla wszystkich 28 państw wynosi 95 mld euro (w cenach bieżących).

Środki te pochodzą z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

- **W jaki sposób wykorzystuje się środki?**

Począwszy od 2014 r. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) wpisuje się w nowe wspólne ramy strategii, podobnie jak Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR), aby zrealizować cele strategii „Europa 2020” (inteligentny, trwały wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu).

Budżet na rozwój obszarów wiejskich można wykorzystywać zarówno na finansowanie działalności rolniczej, jak i na inne rodzaje działalności, skoncentrowane wokół sześciu następujących priorytetów:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacyjności;
- zwiększanie konkurencyjności;
- wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego i zarządzania ryzykiem;
- odbudowa, ochrona i poprawa stanu ekosystemów;
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną;
- wspieranie włączenia społecznego, eliminacji ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Państwa członkowskie lub regiony nadal będą miały możliwość opracowywania podprogramów korzystających z wyższego poziomu pomocy, aby zaspokoić na przykład potrzeby niektórych sektorów znajdujących się w szczególnej sytuacji, młodych rolników, drobnych producentów rolnych, obszarów górskich, krótkich łańcuchów dostaw.

- **Czy programy rozwoju obszarów wiejskich mogą być dostosowane do potrzeb różnych regionów?**

Każde państwo opracowuje **krajową strategię** rozwoju obszarów wiejskich. Szczegółowe programy mogą być jednak tworzone i realizowane na **szczeblu regionalnym**.

- **Czym polityka rozwoju obszarów wiejskich w ramach WPR różni się od polityki regionalnej?**

Polityka regionalna UE nastawiona jest na udzielanie pomocy **najuboższym regionom** w UE. Natomiast programy rozwoju obszarów wiejskich mają zastosowanie do **wszystkich obszarów wiejskich** w UE.

Obecna polityka rozwoju obszarów wiejskich pomaga nie tylko rolnikom, lecz także innym osobom zajmującym się gospodarką wiejską: właścicielom lasów, pracownikom gospodarstw rolnych, małym i średnim przedsiębiorstwom, miejscowym organizacjom pozarządowym itp.

- **Na czym polega inicjatywa LEADER?**

LEADER jest to program mający na celu wzmacnianie gospodarki wiejskiej przez zachęcanie mieszkańców obszarów wiejskich do aktywności na szczeblu lokalnym bez narzucania im standardowych działań. Zgodnie z obecnymi przepisami państwa UE muszą przeznaczać co najmniej 5 proc. budżetu związanego z rozwojem obszarów wiejskich na przedsięwzięcia w ramach inicjatywy LEADER.

- **Czy rozwój obszarów wiejskich może przyczynić się do ochrony środowiska?**

Każdy program rozwoju obszarów wiejskich musi uwzględniać działania przyczyniające się do ochrony i poprawy stanu zasobów naturalnych i krajobrazów na obszarach wiejskich.

Z budżetu na rozwój obszarów wiejskich finansuje się działania, które służą ochronie i zachowaniu naturalnych krajobrazów w UE oraz przyczyniają się do przeciwdziałania zmianie klimatu, takie jak:

- utrzymanie jakości wody;
- zrównoważone gospodarowanie gruntami;
- sadzenie drzew w celu zapobiegania erozji i powodziom.

3.3. Do czego służy WPR?

- **Dlaczego potrzebna jest „wspólna” polityka rolna na szczeblu UE?**

Rolnictwo jest sektorem wspieranym prawie wyłącznie na poziomie europejskim, w przeciwieństwie do innych sektorów, które są przedmiotem polityki krajowej. Istotne jest zatem posiadanie publicznej polityki dla tego sektora zapewniającego bezpieczeństwo żywności i odgrywającego zasadniczą rolę w wykorzystaniu zasobów naturalnych i rozwoju gospodarczym obszarów wiejskich.

Są to cele wspólne dla wszystkich państw członkowskich i żadnego z nich nie można osiągnąć bez udzielania wsparcia finansowego dla rolnictwa i obszarów wiejskich.

Na szczeblu europejskim należy więc sformułować politykę zapewniającą sprawiedliwe warunki wraz ze **wspólnym zestawem celów, zasad i przepisów**. Wspólna unijna polityka pozwala także lepiej wykorzystywać zasoby budżetowe, niż robiłaby to polityka krajowa.

Poza zarządzaniem jednolitym unijnym rynkiem inne cele, które wymagają działań na szczeblu transnarodowym, obejmują: spójność pomiędzy państwami i regionami, transgraniczne problemy ekologiczne i globalne wyzwania takie jak: zmiana klimatu, gospodarka wodna, różnorodność biologiczna, zdrowie i dobrostan zwierząt, bezpieczeństwo żywności i paszy, zdrowie roślin i zdrowie publiczne oraz dobro konsumentów.

- **Dlaczego rolnicy potrzebują publicznych pieniędzy?**

Wbrew opiniom powszechnie panującym w niektórych państwach na rolnictwie bynajmniej nie zbija się fortuny. Nakład czasu i pieniędzy ze strony rolników zawsze zależy od warunków gospodarczych, zdrowotnych i pogodowych, nad którymi nie mają oni kontroli. Rolnictwo wymaga ogromnego nakładu pracy i inwestycji, który przynosi korzyści dopiero po kilku miesiącach czy wręcz latach i zawsze zależy od czynników zewnętrznych.

Wspieranie dochodów rolników zapewnia ciągłość produkcji żywności w UE i pozwala finansować świadczenie **usług publicznych**, które nie mają wartości rynkowej: ochronę środowiska, dobrostan zwierząt, wysokiej jakości bezpieczną żywność itp.

Usługi te mają tym większe znaczenie, że standardy UE należą do najwyższych na świecie. W związku z tym produkcja żywności w Europie kosztuje więcej niż w państwach, które nie narzucają tak surowych standardów.

Bez wsparcia publicznego europejscy rolnicy nie mogliby konkurować z innymi rolnikami, a przy tym dalej spełniać szczególnych wymagań europejskich konsumentów. Poza tym w miarę jak skutki zmiany klimatu stają się coraz bardziej odczuwalne, koszt zrównoważonego rolnictwa może tylko dalej wzrastać.

3.4. Ile kosztuje WPR?

- **Jaki jest koszt WPR dla podatników?**

WPR kosztuje każdego obywatela UE około 30 eurocentów dziennie. W 2011 r. na WPR przeznaczono 43 proc. rocznego budżetu UE, czyli 58 mld euro. Udział WPR w budżecie nieustannie maleje od 1984 r., kiedy wynosił 72 proc, podczas gdy od czasu rozszerzenia Unii Europejskiej w 1992 r. liczba rolników podwoiła się

Wydatki na WPR stanowią w rzeczywistości **mniej niż 1 proc. całości wydatków publicznych wszystkich państw UE**. Wydatki publiczne na rolnictwo w UE są zgrupowane na szczeblu europejskim, co jest rozwiązaniem niespotykanym w żadnym innym sektorze gospodarki. Dla porównania **państwa członkowskie wydają trzy razy więcej na obronność**.

- **Dlaczego blisko 40 proc. unijnego budżetu przeznaczana się na rolnictwo, a nie na inne sektory?**

Rolnictwo to **jedyny sektor finansowany w całości z budżetu UE**, co oznacza, że wydatki pokrywane z budżetu UE zastępują wydatki z budżetów państw członkowskich. Działania dotyczące innych obszarów, takich jak badania naukowe, edukacja, transport, obronność, zabezpieczenie społeczne i służba zdrowia albo nie są obecne w budżecie UE, albo mają w nim o wiele mniejszy udział. Są one finansowane w całości lub w zasadniczej części z budżetów krajowych i realizowane samodzielnie przez państwa członkowskie.

W zamian za to WPR zapewnia Europejczykom stałą dostępność i duży wybór wysokiej jakości żywności oraz zdrowe środowisko i wyjątkowe krajobrazy.

- **W jaki sposób finansowana jest WPR?**

Środki na WPR pochodzą z budżetu ogólnego UE. Wydatki w ramach WPR na rozwój obszarów wiejskich są pokrywane wspólnie przez UE i państwa członkowskie.

Budżet UE finansowany jest głównie z „zasobów własnych” Unii (należności celnych, opłat, podatku VAT i wpłat państw UE opartych na ich dochodzie narodowym brutto (DNB)).

- **Kim są beneficjenci i jakie kwoty otrzymują?**

Od 2009 r., aby zagwarantować **przejrzystość** i odpowiedzialność każde państwo UE musi ogłaszać wykaz beneficjentów płatności z tytułu WPR. Po tym jednak, jak niemieccy rolnicy złożyli odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości, obowiązek ogłaszania wszystkich danych osobowych beneficjentów WPR zawieszono w 2010 r. w związku z zarzutem naruszania prywatności. Ściśle rzecz ujmując, Trybunał nakazał odstąpić od ogłaszania nazwisk beneficjentów. Komisja, która przywiązuje dużą wagę do zasady przejrzystości, zaproponowała nowe przepisy uwzględniające argumentację Trybunału. Reforma z czerwca 2013 r. ponownie wprowadziła obowiązek przejrzystości, uwzględniając jednocześnie zasadę proporcjonalności wskazaną przez Trybunał. W szczególności rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne i otrzymujący bardzo ograniczone kwoty nie będą objęci tym obowiązkiem.

- **Czy podatnik, który nie jest rolnikiem, może czerpać korzyści z WPR?**

Już teraz tak się dzieje. Gdy UE pomaga rolnikom, korzysta na tym całe społeczeństwo. Ma ono zapewnione bezpieczeństwo dostaw żywności po przystępnych cenach. **Przeciętne gospodarstwo domowe w UE przeznaczają 15 proc. budżetu na żywność – o połowę mniej niż w 1960 r.**

Wspierając zrównoważone praktyki gospodarki rolnej za pomocą WPR pomagamy chronić środowisko oraz bogactwo i różnorodność europejskich krajobrazów wiejskich oraz naszą żywność.

3.5. Reforma WPR

- **Jakie były osiągnięcia reform w ostatnich latach?**

Najbardziej znaczące reformy WPR rozpoczęły się w 1992 r. W 2003 r., gdy przydział dotacji uniezależniono od produkcji, reformy przybrały na intensywności. Oznacza to, że aby otrzymywać dotacje, rolnicy nie muszą już uprawiać ziemi ani wytwarzać żywności, na którą nie ma zapotrzebowania. Zamiast tego mogą odtąd produkować w zależności od potrzeb rynku i konsumentów, poszukiwać nowych atrakcyjnych rynków i wykorzystywać nowe rynki niszowe.

Rolnicy otrzymują odtąd wsparcie dochodowe, pod warunkiem, że dbają o tereny rolne oraz przestrzegają standardów dotyczących bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt – w przeciwnym razie płatności dla nich ulegają zmniejszeniu.

Nowa WPR w większym stopniu uwzględnia otwarty rynek, czego dowodem jest uznanie przez WTO, że 90 proc. płatności bezpośrednich nie zakłóca handlu.

WPR zapewnia konsumentom szeroki wybór wysokiej jakości żywności.

Komisja nieustannie modernizuje, racjonalizuje i upraszcza WPR.

Odkąd płatności dla rolników nie są powiązane z produkcją, rolnicy mają w pewnym stopniu nadal zapewnione bezpieczeństwo finansowe, a przy tym większą swobodę w dostosowywaniu się do sygnałów rynkowych.

Instrumenty rynkowe WPR (na przykład interwencję publiczną) dostosowano tak, aby pełniły funkcję ochronną, a przy tym nie zakłócały normalnych sygnałów rynkowych. Polityka rozwoju obszarów wiejskich pomaga rolnikom w restrukturyzacji gospodarstw rolnych i ochronie środowiska, przyczyniając się do wzrostu dobrobytu na obszarach wiejskich.

- **Jakie będą główne kierunki WPR po roku 2013?**

Nowa reforma WPR została przyjęta w 2013 r. i wejdzie w życie od 1 stycznia 2014 r. Wszystkie elementy reformy będą miały zastosowanie od dnia 1 stycznia 2014 r. **z wyjątkiem** nowej struktury płatności bezpośrednich, która musi uwzględniać roczny cykl płatności bezpośrednich: roczne deklaracje rolników dotyczące WPR będą składane wiosną. Na

podstawie tych deklaracji, płatności bezpośrednie objęte nową strukturą będą dokonywane w 2015 r. wraz z np. płatnościami ekologicznymi i dodatkową pomocą dla młodych rolników.

Nowa reforma dotyczy wszystkich obywateli UE. Aby ją przygotować, Komisja nawiązała dialog z całym społeczeństwem obywatelskim i zainteresowanymi stronami. Ogólny zarys reformy WPR przyjętej w czerwcu 2013 r. ukształtował się zatem w wyniku szeroko zakrojonej debaty publicznej przeprowadzonej od kwietnia do lipca 2010 r. (w jej wyniku zgromadzono niemal 6000 indywidualnych i zbiorowych odpowiedzi), po której nastąpiła ożywiona debata polityczna z przedstawicielami Rady i Parlamentu Europejskiego. Komisja przedstawiła następnie wnioski ustawodawcze w dniu 12 października 2011 r.

Oto zmiany, jakie przyniesie nowa reforma:

- **Płatności bezpośrednie** dla rolników będą lepiej odzwierciedlać konieczność sprawiedliwego wspierania dochodów rolników i wynagradzania ich za świadczone usługi publiczne (na przykład ochronę środowiska). Zapewniają one także większe wsparcie dla regionów o trudniejszych warunkach gospodarowania i pomagają młodym osobom w rozpoczęciu pracy w rolnictwie.
- **Mechanizmy zarządzania rynkiem** będą prostsze, skuteczniejsze i sprawniejsze.
- **Polityka rozwoju obszarów wiejskich** będzie ukierunkowana na zwiększanie konkurencyjności i wspieranie innowacyjności.

Wprowadzone zostaną również nowe rozwiązania, aby rolnicy mogli lepiej radzić sobie ze **zmiennością cen i dochodów**.

3.6. Ceny żywności

- **Dlaczego należy wspierać rolników, gdy ceny żywności są wysokie?**

Ceny producenta stanowią tylko stosunkowo niewielką część cen płaconych przez konsumentów za żywność. Koszt zboża stanowi zaledwie 5 proc. ceny bochenka chleba. Wzrost cen dla konsumentów niekoniecznie oznacza wzrost dochodów dla rolników. A tym bardziej, że rolnicy muszą również radzić sobie ze wzrostem kosztów produkcji. Obecnie coraz częściej rolnicy są szczególnie narażeni na coraz częstsze i gwałtowniejsze niż kiedyś wahania rynkowe i zmienność cen. W ostatnich latach rachunki za energię elektryczną gospodarstw rolnych wzrosły o 223 proc., a ceny nawozów o 163 proc. Ceny produktów rolnych wzrosły średnio o 50 proc.

- **Czy powodem wzrostu cen żywności są biopaliwa?**

Dostępne ekspertyzy wskazują, że produkcja biopaliw w UE nie odgrywa istotnej roli we wzroście cen żywności. W UE na produkcję etanolu przeznaczają się zaledwie 1 proc. zbóż. Na produkcję biodiesla przeznaczają się około dwóch trzecich upraw rzepaku, ale unijna produkcja rzepaku zaspokaja jedynie 2 proc. światowego zapotrzebowania. Mimo to należy inwestować w biopaliwa drugiej i trzeciej generacji.

3.7. WPR a ochrona środowiska

- **Jaki wpływ ma rolnictwo na środowisko?**

Rolnictwo może pomóc w stworzeniu i utrzymaniu zrównoważonego środowiska, ale może też być dla niego zagrożeniem. Wspólna polityka rolna ma do odegrania ważną rolę w osiągnięciu równowagi, a rola ta ogromnie zyska na znaczeniu w nadchodzących latach.

- **W jaki sposób WPR przyczynia się do ochrony środowiska?**

Dzięki reformie WPR przyjętej w czerwcu 2013 r. każde państwo członkowskie, każde terytorium i każdy rolnik będzie brać udział w realizacji celów, jakimi są zrównoważony rozwój i przeciwdziałanie zmianie klimatu przy zastosowaniu prostych środków o dowiedzionych pozytywnych skutkach. W latach 2014-2020 zainwestowane zostanie 100 mld euro, aby pomóc rolnictwu w stawianiu czoła wyzwaniom, jakimi są jakość gleb i wody, różnorodność biologiczna i przeciwdziałanie zmianie klimatu:

- „ekologizacja”: 30 proc. płatności bezpośrednich będzie związane z przestrzeganiem trzech korzystnych dla środowiska praktyk gospodarki rolnej: zróżnicowania upraw, utrzymania trwałych użytków zielonych i zachowania 5 proc., a następnie 7 proc. obszarów proekologicznych począwszy od 2018 r. lub środków uznanych za co najmniej równoważne pod względem korzyści dla środowiska naturalnego.
- co najmniej 30 proc. środków budżetowych programów rozwoju obszarów wiejskich będzie musiało być przyznawane na środki rolno-środowiskowe, wsparcie rolnictwa ekologicznego lub projekty związane z inwestycjami bądź środkami innowacyjnymi korzystnymi dla środowiska naturalnego.
- Środki rolno-środowiskowe zostaną wzmocnione. Będą musiały uzupełniać praktyki wspierane w ramach ekologizacji. Programy te będą musiały być bardziej ambitne, a zatem skuteczniejsze pod względem ochrony środowiska (gwarancja unikania podwójnego finansowania).

- **W jaki sposób UE wspiera rolnictwo ekologiczne?**

Rolnictwo ekologiczne pozostaje w zgodzie z naturalnymi cyklami życia roślin i zwierząt. Jest chronione przez surowe wymogi produkcji ustanowione w prawie UE. Podlega również przepisom dotyczącym etykietowania i identyfikowalności, tak aby zagwarantować jakość i autentyczność produktów ekologicznych bez względu na ich miejsce pochodzenia.

W związku z tym UE ustanowiła specjalny europejski znak jakości dla produktów ekologicznych, które spełniają unijne standardy dotyczące produkcji ekologicznej. Osoby zajmujące się rolnictwem ekologicznym i producenci żywności ekologicznej muszą poddać się surowemu procesowi certyfikacji, aby mieć prawo do stosowania znaku jakości.

W ramach programów rozwoju obszarów wiejskich państwa UE mogą udzielać szczególnego wsparcia osobom zajmującym się rolnictwem konwencjonalnym, które chcą zająć się rolnictwem ekologicznym. Rozwiązanie to będzie bardziej dostępne po 2013 r., gdyż reforma przewiduje szczególne środki pomocy na rolnictwo ekologiczne, a pomoc tę będzie można otrzymać zarówno na uruchomienie ekologicznej produkcji rolnej, jak i na jej utrzymanie.

- **Czy WPR obejmuje leśnictwo?**

WPR nie obejmuje leśnictwa komercyjnego, ale uznaje korzystny wpływ dobrze zagospodarowanych terenów zalesionych na krajobraz naturalny i **różnorodność biologiczną**. W ramach WPR wspiera się więc rolników, którzy chcą ponownie **zalesić część terenów rolnych**.

3.8. WPR a handel

- **Czy Europa jest otwarta na przywóz żywności?**

W ciągu ostatnich 20 lat UE podjęła duży wysiłek, aby otworzyć swój rynek. Ponad dwie trzecie przywożonych produktów rolnych pochodzi z krajów rozwijających się – więcej niż z USA, Australii, Japonii, Kanady i Nowej Zelandii razem wziętych. Umowy dwustronne z wieloma państwami umożliwiają stosowanie niskich ceł przywozowych na produkty rolne, a 50 najuboższych państw na świecie może wywozić do UE nieograniczoną ilość produktów z pominięciem należności celnych.

- **Czy powinno się wprowadzić nowe ograniczenia przywozowe, aby chronić unijnych rolników i żywność wytwarzaną w UE?**

Jeżeli wprowadzi się nowe ograniczenia, to samo uczynią partnerzy handlowi UE. Przewaga konkurencyjna Europy polega na dostarczaniu wysokowartościowych przetworzonych produktów żywnościowych. Rynki w krajach rozwijających się, na przykład Chinach i Indiach, stwarzają olbrzymie możliwości rozwoju w tym kierunku.

Najlepszym sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego jest utrzymanie stabilnej wymiany handlowej z partnerami UE. Z kolei aby jak najlepiej chronić europejskich rolników, należy zapewnić im stałe dochody, dzięki którym będą mogli być konkurencyjni na światowym rynku. Właśnie ten cel stara się realizować WPR.

- **WPR a kraje rozwijające się**

20 lat temu UE przeznaczała 10 mld euro rocznie na dopłaty wywozowe; w 2011 r. przeznaczyła na ten cel około 160 mln euro. Refundacje wywozowe dotyczą krajów basenu Morza Śródziemnego i pozostałych krajów europejskich, nie zaś krajów rozwijających się. Jedynie bardzo mała część dotowanych produktów trafia na rynek afrykański.

Ustalono, że od 2014 r. ten mechanizm dopłat wywozowych będzie stosowany wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach

- **Czy koncesje handlowe UE rzeczywiście są korzystne dla krajów rozwijających się?**

UE zawarła umowy w sprawie preferencyjnych stawek celnych z wieloma krajami rozwijającymi się. Krajom rozwijającym się udziela ona większej pomocy handlowej niż cała reszta świata razem wzięta – niemal 1 mld euro rocznie w ciągu ostatnich 3 lat.

UE jest odbiorcą 71 proc. produktów rolnych wywożonych z krajów rozwijających się (o wartości średnio około 59 mld euro w latach 2008–2010). To więcej niż w przypadku USA, Kanady, Japonii, Nowej Zelandii i Australii razem wziętych. Z samej Afryki przywóz do UE osiąga wartość ponad 12 mld euro (15 proc. całego przywozu do UE). Mniej więcej jedna trzecia produktów wywożonych z krajów rozwijających się przeznaczona jest na rynek unijny.

- **Jakie jest stanowisko UE wobec handlu z krajami rozwijającymi się?**

UE jest zwolennikiem wielostronnych umów handlowych, które są korzystne dla wszystkich, a zwłaszcza dla krajów rozwijających się. Dlatego zdaniem UE kraje rozwinięte powinny bardziej znacząco i szybciej obniżyć stawki celne niż kraje rozwijające się.

3.9. Jakość i bezpieczeństwo żywności

- **Czy żywność w UE jest bezpieczna?**

UE poczyniła duże postępy w zakresie bezpieczeństwa żywności od lat 90. XX w. zwłaszcza dzięki wprowadzeniu środków dotyczących higieny, zasad odnoszących się do zdrowia zwierząt i roślin oraz kontrolom pozostałości pestycydów i dodatków zawartych w żywności. Europejskie prawodawstwo w dziedzinie żywności jest jednym z bardziej surowych na świecie.

- **W jaki sposób UE gwarantuje jakość żywności?**

Jakość żywności gwarantują przepisy dotyczące etykietowania, wprowadzania do obrotu i jakości: ochrona oznaczeń geograficznych, obowiązki umieszczania na etykietach informacji o wartości odżywczej, znaki jakości, standardy dotyczące dobrostanu zwierząt, itd.

Oprócz zasad dotyczących higieny, które gwarantują bezpieczeństwo produktów, UE wprowadziła:

- **normy handlowe**, które mają zastosowanie do produktów sprzedawanych w UE;
- dobrowolne zasady jakości dotyczące oznaczania jakości produktu na etykiecie;
- europejskie systemy jakości w celu identyfikacji produktów o szczególnych cechach jakościowych:
  - „chronioną nazwę pochodzenia” (ChNP) lub „chronione oznaczenie geograficzne” (ChOG), jeżeli jakość ma związek z pochodzeniem geograficznym;
  - „gwarantowaną tradycyjną specjalność” (GTS);
- specjalny unijny znak jakości przeznaczony dla produktów ekologicznych spełniających surowe wymogi;
- wytyczne służące optymalizacji systemów certyfikacji jakości żywności gwarantujących zgodność z niektórymi cechami produktu lub procesami produkcji.

3.10. Ochrona zdrowia i dobrostan zwierząt

- **W jaki sposób traktuje się zwierzęta?**

Celem przepisów prawa UE dotyczących dobrostanu zwierząt gospodarskich jest uznanie, że zwierzęta mają zdolność odczuwania i nie powinny doświadczać niepotrzebnego cierpienia.

W przepisach potwierdza się „pięć wolności” zwierząt:

- wolność od głodu lub pragnienia;
- wolność od niewygód;
- wolność od bólu, okaleczeń lub schorzeń;
- wolność w przejawianiu normalnego zachowania;
- wolność od strachu i stresu.

Biuro ds. Żywności i Weterynarii Komisji przeprowadza kontrole, aby zapewnić właściwe stosowanie przepisów prawa UE dotyczących dobrostanu zwierząt w państwach członkowskich.

W ramach WPR rolnikom przyznaje się też pomoc na poprawę warunków dobrostanu zwierząt w gospodarstwach rolnych powyżej minimalnych standardów:

- Całość pomocy wypłacanej rolnikom w ramach WPR zależy od spełniania minimalnych standardów dotyczących dobrostanu zwierząt. Rolnicy, którzy nie spełniają wymogów, mogą stracić całość lub część płatności.
- O dodatkowe dotacje mogą ubiegać się rolnicy, którzy inwestują w udoskonalanie systemów hodowli (na przykład pomieszczeń dla zwierząt).

Najwyższe standardy dotyczące dobrostanu zwierząt mają zastosowanie do ekologicznej produkcji zwierzęcej. Oznacza to, że wytwarzanie żywności w Europie kosztuje więcej niż w innych krajach, które nie stosują tak surowych standardów. Bez wsparcia publicznego europejskim rolnikom trudno byłoby przetrwać w długoterminowej perspektywie w zglobalizowanym świecie.

Dbłość o dobrostan zwierząt wykracza poza granice UE, o czym świadczy aktywność UE w pogłębianiu wiedzy na temat dobrostanu zwierząt jako elementu wartości dodanej w handlu międzynarodowym.

- **W jaki sposób UE chroni zdrowie zwierząt?**

Przepisy prawa UE dotyczące chorób zwierząt obowiązują w państwach członkowskich i są stale udoskonalane w miarę zdobywania doświadczenia i wiedzy specjalistycznej.

Opracowała:
Dr Magdalena Skulimowska²

---

² Na podstawie informacji Komisji Europejskiej.